

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae

Schnorrenberg, Anno

Coloniae, 1740

Titulus III. De Pactis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62040](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62040)

fit promissio. V. g. Petrus convenit cum Paulo, ut det sex maldera tritici pro ama vini: postquam Petrus vinum dedit, potest agere contra Paulum, vel per actionem in factum, seu ex præscriptis verbis, ut vicissim sibi triticum conventum tradat, vel quantum suam interest sibi datum non fuisse, vel potest petere, restitui sibi vinum, quod dedit.

3to. Per stipulationem. *L. ex placito. 3. C. de rerum permutat.* Hodie pacta nuda per instrumentum publicum Notarii, vel per scripturam manu promissoris scriptam vel signatam confirmari solent.

4to. Ex assistentia legis, si ex juris Privilegio gignendæ actionis efficaciam habeat: ut promissio dotis. *L. 6. C. de dotis promissione.*

5to. Adjectione juramenti.

6to. Si fiant in iudicio.

Quæres tertio. Quinam pacisci possunt?

1°. Omnes qui à natura, vel lege non prohibentur. A natura prohibentur, qui liberum consensum ad valorem contractus vel pacti essentialiter requisitum ponere nequeunt: ut infantes perpetuo amentes, furiosi &c. A lege prohibentur 1mo pupillus infante major, hoc est: qui septennium excessit, sine autoritate Tutoris contrahens alterum sibi quidem obligat, ipse vero vicissim non obligatur. *Princip. institution. de auctoritate Tutor.* Et secundum probabilitatem nequidem in foro poli.

2do. Minor 25. Annis Curatorem habens sine ejusdem consensu de bonis suis pacisci nequit. Curatorem non habens validè contrahit, tam naturaliter quam civiliter ex contractu obligatus;

Si tamen per contractum læsus, ei per beneficium restitutionis in integrum benignè subvenitur.

3to. Prodigus juridicè, id est: cui à Judice bonorum suorum administratio interdicitur, datisque Curator, sine hujus autoritate ex contractu non obligatur.

4to. Filiusfamilias sive Filius sub Patria potestate constitutus, si impubes, nequidem auctore Patre paciscens obligatur. §. 10. *institut. de inutilib. stipulation.* Pubes factus de bonis castrensis, & in iis, quorum plenam administrationem habet, quovis contractu se obligare potest: v. g. Vendendo, promittendo, operas suas locando. §. 6 *institut. de inutilib. stipulat.* Excipitur contractus mutui ob Senatûs Consultum Macedonianum, de quo tam in ff. quam *C. tit. ad Senatûs Consult. Macedonian.*

5to. Religiosus absque licentia sui Prælati tacita vel expressa rem temporalem per contractum alienare vel acquirere nequit; Voluntas enim religiosi ita per professionem voluntati sui Prælati subiecta est, ut sine ea nec velle nec nolle habeat. *Can. non dicaris. 11. caus. 12. q. 1. cap. si Religiosus. 37. de Election. in 6. cap. 2. de Testamentis in 6.* Personaliter tamen se pacto obligare potest, v. g. ad legendam Missam; nulla enim lex huic pacto resistit: sed quamdiu Prælatus obligationem inde ortam non irritat, obligatur Religiosus pactum implere, nisi Superior contradicat.

6to. Demum nemo Regulariter pro altero,

altero, sed tantum pro se pacisci potest. §. *Si quis. 4. institut. de inutilib. stipulation.* Quod juxta communio-rem etiam procedit de jure Canonico, v. g. si Filius Cajo simplici pacto promittat se centum aureos daturum Sempronio, nulla inde Titio oritur obligatio, nullumque jus acquiritur Sempronio, nisi Cajo mandatum habeat à Sempronio acceptandi promissionem, vel Sempronius juri Caji subjectus sit, quia illius Pater, Dominus, Tutor &c. est. §. *Cir. 4. institut.* Ratio est: quia conventiones sunt, ut quisque sibi acquirat, quod sua interest: ut verò alteri detur, alterius nil interest.

Quæres quartò. De quibus rebus pacisci licitum est?

R. De omnibus & solis rebus licitis & honestis, quæ commercio humano subsunt, sive sint presentes, sive absentes, sive futuræ & nondum existentes, dummodò paciscentium propriæ sint, pacisci licet. De rebus autem super quibus lege vel Canone pacisci prohibitum, interveniens pactio invalida est.

Quæres quintò. Qui pactorum effectus?

R. Triplex est: *imus, Obligatio*: quæ à Justiniano *institut. de obligationibus à princip.* Definitur: *Juris Vinculum, quo necessitate adstringimur alicujus rei solvenda.* Obligatio autem orta ex contractu, vel est naturalis tantum, vel civilis tantum, vel naturalis & civilis simul, quæ communiter dicitur obligatio efficax. *Naturalis tantum est, dum pactum pro*

sum habet, eo quod pacto tali lex nec re: nec assistat: sed tantum oritur obligatio contractum servandi in conscientia, quamvis in foro fori actio non detur. *Obligatio efficax, seu naturalis & civilis simul est, quando lex pacto assistit, & actionem in foro externo simul tribuit. Civilis tantum est, quando lex ob solemnitatem Juris quidem actionem in foro externo dat; quia tamen naturali æquitati contractus repugnat, executionem non concedit. Exemplum est: Dediti Chyrogaphum, quo te pecuniam mutuam accepisse confiteris; per hanc literarum solemnitatem ad reddendum mutuam obligaris, licet non acceperis, sed non teneris reddere nisi civiliter tantum. Quamvis enim eo nomine actio contra te formari possit, illam tamen per exceptionem non numeratæ pecuniæ elidere potes.*

2dus: Actio. Hæc ab Imperatore instituit. de actionibus definitur: *Jus persequendi in judicio, quod sibi debetur.* Gravis est quæstio: An de jure Canonico & nudo pacto actio oriatur. Pro affirmativa stat ratio probabilior sumpta ex *Cap. 1. & 3. de Pactis.* Ubi omnia pacta servari jubentur, & consequenter approbantur: aliàs qui pactum servare renuit, *Conventus Ecclesiasticam sentiat disciplinam.* Et concordat *Rubric. cap. 1. cit.* quæ ita sonat: *Pacta quantumcunque nuda servanda sunt.* Quia enim pactum nudum in materia gravi sub peccato obligat, Ecclesia vel Jus Canonicum, salutem subditorum Spiritualem principaliter pro fine habens, de peccato judicium suum interponit: *Cap. novis.*

novit ille. 13. de Judiciis. Ideoque actionem pro tali iudicio exercendo concedit. Advertunt tamen Doctores, ut quis ex pacto nudo coram Iudice Ecclesiastico agere possit, non sufficere simpliciter, quod simplex rei certæ promissio allegeretur, sed quod insuper causa ejus exprimenda & probanda sit. Arg. cap. si cautio. 14. de Fide instrumentor.

3^{tius}. Præstatio doli, culpa, & casus fortuiti. Nomine doli hic omnis voluntaria læsio intelligitur, sive illa per tectam fraudem, sive per apertam vindictam & petulantiam fiat. Dolus omnes contractus recipiunt, sive in omni contractu dolus præstatur, hoc est: quidquid in quovis contractu dolo malo factum à debitore, quo res periret, deterior fieret, aut deperderetur, detrimentum est debitoris, qui proinde teneretur, ac si nihil eorum accidisset: adeo quidem, ut nec expressâ conventionem contrarium effici possit, paciscendo ne dolus præstetur; quia talis conventio est contra bonos mores ad delinquendum invitans, & bonæ fidei iudicio contraria. L. 23. ff. de Reg. Juris.

Culpa est omne factum inconsultum, quo alteri nocetur, sive est negligentia hominis, cum vel non facit, quod facere debet, vel facit, quod facere non deberet, ex quo alteri damnum oritur. Alia est Lata, alia Levis, alia Levissima.

Lata est ommissio diligentia ordinaria, sive ejus, quam omnes homines suis rebus adhibere solent. Levis est

omissio diligentia mediocris, quam vulgò homines frugi suis rebus adhibere solent: sive est factum in re aliena admissum quod diligens Paterfamilias non admitteret in propria.

Levissima est ommissio diligentia summæ, quam solent adhibere diligentissimi. Culpa lata in omni contractu, ut dolus, est præstanda; quia in jure dolus esse præsumitur, ideoque culpa dolo proxima vocatur. In contractu, qui ad solius principaliter obligantis utilitatem cedit, v. g. in deposito, sola culpa lata, in contractu, in quo utriusque contrahentis vertitur utilitas, ut est emptio, culpa levis & lata; in contractu, qui vergit in utilitatem principaliter obligati, ut est commodatum, præstanda est culpa levis & levissima.

Denique Casus fortuitus est eventus, quem quis cum accidit, vel humanitus prævidere, vel saltem prævisum avertere non potuit. Hic de se in contractu nunquam est præstandus, nisi vel mora debitoris intervenerit, aut debitor rei periculum in se susceperit; quia conventio in negotio gerendo interposita de casu præstando facit, ut debitorem fatalia damna sequantur.

Quæres sextò. Quænam contractui contraria?

R. Contractui potissimum contrahantur error & metus. 1mo. Quidem error. Quid enim consensui tam contrarium quam error, qui imperitiam detegit. L. si per errorem. 15. ff. de Jurisdic. Error autem vel est in nomine proprio personæ, vel rei, de qua agitur, & tunc

tunc si de persona, vel de re ipsa constat, consensum non vitiat: *L. 32 ff. de V. O.* vel erratur in persona, cui promittitur, vel in re, quæ promittitur: v. g. in persona erratur, si quis Cajo stipulanti promittit, quem putat esse Titium: & tunc ex contractu nulla oritur obligatio. *cit. L. si per errorem.* Si in re erratur, vel est error de rei corpore, cum de alia re stipuletur, & promissor de alia re promittat: & tunc quoque consensus nullitatis habet vitium. *L. inter stipulantem. 83. §. 1. & L. continuus. 137. ff. de V. O.* vel licet in corpore non interveniat, in substantia tamen vel materia corporis erratur, ut si, quod aurum putatur, sit æs, quod vinum, sit acetum: licet stipulatio tunc valeat, per *L. si id. 22. de V. O.* emptio tamen non tenet, juxta *L. quid tamen. 14. ff. de contrahend. empr.* Error demum in causa promittendi esse potest: & tunc si quis suo ipsius errore inductus alicui stipulanti promittit ex motivo, quod non subest, obligatus existit: fraude tamen circumventus exceptione doli mali sese tueri potest. *L. si quis. 36. ff. de V. O.*

Deinde metus contractui contrariatur; quamvis enim conventio ex metu facta mero jure subsistat, actionemque pariat: ita tamen est inefficax, & perpetuâ metus exceptione eliditur.

Quæres septimò. Quæ pacta specialiter à Jure reprobata?

R. Sequentia: *Primò.* Si litigantes super beneficio absque Superiorum auctoritate paciscantur, ut unus liti ce-

R. D. Schmorrenberg *Instit. J. Can.*

dat, & alter cedenti expensas aut quid aliud temporale solvat. *cap. cum pridem. 4. de pactis.* *Secundò.* Pactum quod sit in præjudicium Ecclesiæ parochialis, ut exempla sunt in *cap. plerique. 7. de actis. cap. 1. & 3. eod. in 6.* *Tertiò.* De succedendo alicui in Ecclesia vel beneficio reprobatum conventio. *cap. accepimus. 5. de pactis.* tum ne detur hæreditaria in beneficii successio. *cap. ex transmissa. 7. cap. ad extirpandas. 11. de filiis Presbyt.* tum ut viteretur captandæ alterius mortis occasio. *L. fin. C. de pñtis. cap. nulla. 2. de concess. præbend. cap. 2. & 3. eod. in 6.* *Quartò.* Rejjicitur pactum, quo pensio vel augmentum ejusdem, si in Ecclesia instituat, simoniacè promittitur. *cap. cum C. erici. 6. de pact.* *Quintò.* Omnis quæcunque pactio absque Superioris auctoritate facta pro spiritualibus obtinendis velut simoniaca aut jure naturali aut positivo reprobatum. *cap. fin. de pact.*

Quæres octavò. An omne pactum contra Leges factum careat robore in conscientia obligandi?

R. Quando Lex non tantum specialiter aliquod pactum prohibet, sed etiam velut bonis moribus repugnans expressè reprobatur, tale non solum est illicitum, sed & invalidum, nullam inducens obligationem: ut pactum, ne dolus præstetur, ne furti vel injuriarum quis reus habeatur, si fortè injuriam vel furtum fecerit. *L. si unus. 7. §. illud. & §. pacta. ff. de pactis.* Talia enim ad peccandum alliciunt, ideoque tanquam bonis contraria moribus damnantur.

O o o

Quæ-

Quæres nonò. An pactum de re illicita nunquam obliget ?

R. Re turpi nondum impletâ, contractus de ea implenda nunquam obligandi vim habere potest : attamen postquam promissum rei illicitæ est impletum, quod datum fuit, retineri, & si nondum datum, exigi potest. Ratio est : quia talis datio aut promissio propter finem, ob quem fit, ut ad committendum homicidium, solum est illicita : datio tamen secundum se malitiam aut turpitudinem non involvit : & ideo post impletam causam promittens ad dandum obligatur ; tunc enim sine peccato impleri potest promissum.

Quæres decimò. An pactum, quo filia vel filius paternæ renuntiat hæreditati, validum existat ;

R. Licet tali pacto secundum se nihil mali subsit : attamen jure civili, ne liberi à paternis obsequiis, ad quæ spe animantur successione, retrahantur, pactum, quo v. g. filia dote contenta paternæ renuntiat hæreditati, per *L. pactum, 3. C. de collation.* ita reprobatur, ut post mortem patris hac pacto non obstante cum cæteris fratribus & sororibus ab intestato succedat, dummodo dorem, quam accepit, cum fratribus conferat.

Quæres undecimò. An paternæ hæreditatis resignatio confirmetur juramento ?

R. Quamvis pactum patri factum à filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, reprobet lex civilis : si tamen juramento nec vi nec dolo præstito firmatum fuerit, ab eadem omninò servari debet ; cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. *cap. quamvis, 2. de pactis, in 6.* Idem statuitur in *cap. cum contingat, 28 de jurejurand.*

Quæres duodecimò. An sit validum futuræ successione pactum ?

R. Quando Cajo Titius promissit, quod eum in hæredem instituere velit, hujusmodi pactum est invalidum. *L. fin. C. de pactis.* cum contra bonos mores, & plenum tristissimi & periculosi eventus esse videatur : siquidem machinandi, aut saltem alterius mortem optandi præbet occasionem. Ideoque licet Titius alium, pacto illo non obstante, hæredem institueret, Cajo adversus talem hæredem institutum nullam prorsus haberet actionem. Et casu quo Titius simile pactum juramento confirmaret, alium à Cajo hæredem instituendo perjurus quidem foret, nullam tamen eidem faceret injuriam. Porro pacta familiæ Personarum Illustrium in nostra Germania ex consuetudine suam obtinent firmitatem.

